

Vec C-472/20

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

30. september 2020

Vnútroštátny súd:

Fővárosi Törvényszék

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

28. august 2020

Žalobkyňa a odvolateľka:

Lombard Lízing Zrt.

Žalovaný a odporca:

PN

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet konania vo veci samej

Odvolanie proti rozsudku vydanému v prvom stupni v spore týkajúcom sa zmluvy o úvere v cudzej mene

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Právne následky neplatnosti týkajúcej sa hlavného predmetu zmluvy a vyplývajúcej z nekalej povahy zmluvnej podmienky, ktorá prenáša kurzové riziko na spotrebiteľa – Určenie týchto právnych následkov v stanovisku súdu členského štátu, ktorý má v rámci hierarchie súdov najvyššie postavenie, ktoré však nie je záväzná pre súdy nižšieho stupňa – Vnútroštátna právna úprava, ktorá stanovuje osobitné procesné požiadavky v oblasti neplatnosti zmlúv – Regulácia *a posteriori* právnych následkov legislatívnou cestou – Potrebný účinok smernice 93/13

Právny základ: Článok 267 ZFEÚ

Prejudiciálne otázky

1. V prípade, že sa nekalá zmluvná podmienka týka hlavného predmetu zmluvy (informácie o výmennom kurze neboli v súlade), v dôsledku čoho zmluva nemôže ďalej existovať, a neexistuje žiadna dohoda medzi stranami, zabezpečuje plný účinok smernice 93/13 skutočnosť, že pri absencii dispozitívneho ustanovenia vnútroštátneho práva existuje stanovisko súdu, ktorý má v rámci hierarchie súdov najvyššie postavenie, ktoré však nie je záväzná pre súdy nižšieho stupňa, ale poskytuje usmernenie pre vyhlásenie o platnosti alebo účinnosti zmluvy?
2. V prípade zápornej odpovede na prvú prejudiciálnu otázku, je možné obnoviť pôvodnú situáciu, keď zmluva nemôže ďalej existovať z dôvodu nekalej podmienky týkajúcej sa hlavného predmetu zmluvy, medzi stranami neexistuje žiadna dohoda a nemožno uplatniť ani vyššie uvedené stanovisko?
3. V prípade kladnej odpovede na druhú prejudiciálnu otázku, ak ide o návrh na vyhlásenie neplatnosti týkajúcej sa hlavného predmetu zmluvy, v súvislosti s [týmto] typom zmlúv, môže zákon uložiť požiadavku, aby spotrebiteľ spolu s týmto návrhom musel podať aj návrh na vyhlásenie platnosti alebo účinnosti zmluvy?

V prípade zápornej odpovede na druhú prejudiciálnu otázku, keď nie je možné obnoviť pôvodnú situáciu, možno zmluvy vyhlásiť za platné alebo

účinné *a posteriori* legislatívnou cestou, aby sa zabezpečila rovnováha medzi stranami?

Uvedené ustanovenia práva Únie

- Články 1, 6 a 7 smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288)
- Rozsudok Súdneho dvora z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282)
- Rozsudok Súdneho dvora zo 14. marca 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207)
- Rozsudok Súdneho dvora z 3. októbra 2019, Dziubak (C-260/18, EU:C:2019:819)

Uvedené ustanovenia vnútroštátneho práva

- § 200, 209, 209/A, 237 a 239/A a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (zákon č. IV z roku 1959 o občianskom zákonníku), platného v čase uzavretia spornej zmluvy o úvere.
- § 203 a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (zákon č. CXII z roku 1996 o úverových a finančných inštitúciách), platného v čase uzavretia spornej zmluvy o úvere.
- § 1, 3 a 4 a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény [zákon č. XXXVIII z roku 2014 upravujúci špecifické záležitosti týkajúce sa rozhodnutia Kúria (Najvyšší súd, Maďarsko) o harmonizácii judikatúry o zmluvách o pôžičke uzavretých medzi úverovými inštitúciami a spotrebiteľmi] (ďalej len „zákon DH 1“).
- § 1 a 37 a [DH1 törvényben] rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (zákon č. XL z roku 2014 o pravidlách pre vyúčtovanie stanovené v [zákon DH 1], a ďalších ustanoveniach) (ďalej len „zákon DH 2“).

§ 37 zákona DH2 stanovuje osobitné procesné požiadavky týkajúce sa neplatnosti zmlúv. Na základe tohto ustanovenia sa žalobca môže domáhať vyhlásenia neplatnosti len v prípade, ak zároveň požiada o uplatnenie právnych následkov neplatnosti, teda vyhlásenia platnosti zmluvy alebo jej účinnosti až do vydania rozhodnutia. Ak sa tak nestane, návrh nemožno preskúmať vo veci samej.

- § 33 a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (zákon č. LXVI z roku 1997 o organizácii a správe súdov), platného v čase uzavretia spornej zmluvy.
- § 25 a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (zákon č. CLXI z roku 2011 o organizácii a správe súdov), ktorý je v súčasnosti v platnosti.
- Az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI. 28) PK vélemény (stanovisko 1/2010 pléna Najvyššieho súdu, občianskoprávny senát, o právnych následkoch neplatnosti z 28. júna 2010).

Podľa bodu 5 uvedeného stanoviska, ak dôvod neplatnosti možno odstrániť alebo následne zanikne, súd môže vyhlásiť neplatnú zmluvu za platnú s retroaktívnym účinkom k dátumu uzavretia zmluvy. Možnosť vyhlásiť platnosť zmluvy predstavuje rovnocennú alternatívu k obnoveniu pôvodnej situácie. Ak sú oba právne následky uplatniteľné, prináleží súdu, aby pri výkone svojej voľnej úvahy rozhodol, ktorý z týchto následkov uplatní.

- Stanovisko prijaté 19. júna 2019 väčšinou Poradného výboru Kúria (Najvyšší súd), ktoré skúma judikatúru týkajúcu sa neplatnosti zmlúv o úvere v cudzej mene.

Toto stanovisko, ktoré nie je pre súdy nižšieho stupňa záväzné, ponúka týmto súdom v prípade neplatnosti zmluvných podmienok, ktoré prenášajú kurzové riziko na spotrebiteľa, dve riešenia, ktoré sú z dogmatického hľadiska rovnako opodstatnené. Na jednej strane môže súd vyhlásiť zmluvu o úvere v cudzej mene za platnú s tým, že úver bude denominovaný na maďarské forinty s bežnými úrokmi vo výške, ktorú mal maďarský forint k dátumu uzavretia zmluvy, zvýšenej o rozdiel. Na druhej strane môže súd tiež vyhlásiť zmluvu za platnú stanovením hornej hranice výmenného kurzu medzi menou a maďarským forintom, pričom úrokovú sadzbu stanovenú v zmluve ponechá nedotknutú až do dátumu konverzie na maďarský forint.

Stručné zhrnutie skutkových okolností a konania vo veci

- 1 Žalovaný vo veci samej (ďalej len „žalovaný“) chcel kúpiť osobný automobil značky Rover. Mal vlastné finančné prostriedky vo výške 362 500 maďarských forintov (HUF),¹ ktoré potreboval doplniť pôžičkou vo výške 1 417 500 HUF. Za

¹ Podľa referenčného výmenného kurzu Európskej centrálnej banky sa 1 euro rovnalo 269,14 maďarským forintom v čase uzavretia spornej zmluvy, teda 4. decembra 2009, 313,33 maďarským forintom, keď sa táto zmluva vypovedala dňa 14. septembra 2015, 325,83 maďarským forintom, keď súd prvého stupňa vydal svoj rozsudok z 11. júla 2019, a 365,53 maďarským forintom v deň podania návrhu na začatie prejudiciálneho konania, teda 30. septembra 2020. Pozri v tejto súvislosti: https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/eurofxref-graph-huf.en.html

týmto účelom podal 3. decembra 2009 žiadosť o financovanie spoločnosti Lombard Finanzirozási Zrt., právneho predchodcovi žalobkyne vo veci samej (ďalej len „žalobkyňa“). V uvedenej žiadosti o financovanie sa uvádza, že žalovaný sa zaväzuje zaplatiť svoje vlastné finančné prostriedky 3. decembra 2009, a následne od 5. januára 2010 do 5. mája 2016 platiť mesačné splátky vo výške 34 900 HUF, ktoré predstavovali sumu 2 689 225 HUF.

- 2 Lombard Finanzirozási Zrt. ako veriteľ a žalovaný ako dlžník uzatvorili 4. decembra 2009 individuálnu zmluvu o spotrebiteľskom úvere vo švajčiarskych frankoch s pohyblivou úrokovou sadzbou. Zmluvné strany stanovili podmienky splácania úveru a zároveň sa dohodli na tom, že záležitosti, ktoré nie sú upravené v zmluve, sa budú riadiť všeobecnými podmienkami úverového marketingu spoločnosti Lombard Finanzirozási Zrt., ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou zmluvy.
- 3 Dňa 4. decembra 2009 žalovaný podpísal aj vyhlásenie o oboznámení sa s rizikom. V uvedenom vyhlásení bol dlžník informovaný o riziku spojenom s úrokovou sadzbou a o výkyvoch, ktoré by sa mohli očakávať pri tejto sadzbe. Podľa týchto informácií bolo tiež potrebné zohľadniť kurzové riziko. Mesačné splátky sú určené v cudzej mene, ktorá sa potom prepočíta na maďarské forinty, čím sa vo výmennom kurze vytvára rozdiel bez toho, aby bolo možné predvídať jeho budúce zmeny. Všeobecné informácie týkajúce sa zmeny výmenného kurzu boli uvedené vo všeobecných podmienkach úverového marketingu pod názvami „Zmena výmenného kurzu I“ a „Zmena výmenného kurzu II“.
- 4 Lombard Finanzirozási Zrt. bola zrušená zlúčením dňa 31. augusta 2010, a jej všeobecný právny nástupca získal postavenie žalobkyne.
- 5 Vyúčtovanie stanovené zákonom DH2, ktorý prijal maďarský zákonodarca v roku 2014, sa týkalo aj zmluvy o úvere uzatvorenej medzi účastníkmi konania vo veci samej. V tejto súvislosti žalobkyňa vykonala v prospech žalovaného vyúčtovanie sumy, ktorá bola podľa zákona DH1 nesprávne vypočítaná. Rozpis okrem toho uvádzal 22,32 % ako ročnú sadzbu bežných úrokov tak pred ako aj po zmene zmluvy. Žalovaný nespochybňuje toto vyúčtovanie, a preto ide o potvrdené vyúčtovanie.
- 6 Žalovaný bol v omeškaní s platením mesačných splátok. Z tohto dôvodu žalobkyňa 14. septembra 2015 vypovedala zmluvu o úvere, a následne podala proti žalovanému žalobu na Pesti Központi Kerületi Bíróság (Súd pre mestské obvody Pešť-centrum, Maďarsko) (ďalej len „súd prvého stupňa“). V žalobe navrhovala vyhlásiť zmluvu o úvere uzatvorenú medzi účastníkmi konania vo veci samej dňa 4. decembra 2009 za platnú, s retroaktívnym účinkom k dátumu jej uzavretia tak, aby sa pôvodná úroková sadzba stanovila na 23,07 % ročne. Okrem toho sa domáhala, aby súd pri plnení zmluvy uložil žalovanému povinnosť zaplatiť istinu vo výške 490 102 HUF a úroky z omeškania, ako aj na náhradu trov konania, ktoré vznikli žalobkyni.

- 7 Žalovaný sa vo svojom vyjadrení k žalobe odvolal na nekalú povahu podmienok zmluvy o úvere, ktoré na neho v plnom rozsahu prenášajú kurzové riziko, a odmietol, že informácie o tomto riziku boli jasné a zrozumiteľné. Rovnako sa odvolal na neplatnosť zmluvy z dôvodu, že nestanovuje jasnú a presne vymedzenú sadzbu bežných úrokov, čo je v rozpore s platnými ustanovenia maďarského práva. Žalovaný tiež vytýkal žalobkyni, že k zmluve nepriložila podrobný výpočet vývoja dlhu, ktorý by umožňoval jeho presné sledovanie. Okrem toho žalovaný podal protinávrh, v ktorom tvrdil, že žalobkyni zaplatil od uzavretia zmluvy celkovú sumu 3 151 644 HUF, zatiaľ čo pôvodná výška úveru predstavovala len 1 417 500 HUF, a preto považoval za preplatky všetky platby uskutočnené od októbra 2012. Vo svojom protinávrhu preto navrhuje, aby súd uložil žalobkyni povinnosť zaplatiť sumu vo výške 1 734 144 HUF z dôvodu neplatnosti zmluvy a bezdôvodného obohatenia. Rovnako sa domáhal, aby súd uložil žalobkyni povinnosť odovzdať mu vlastnícke právo k osobnému automobilu Rover, a aby nariadil zrušenie opčného práva žalobkyne.
- 8 Aj keď žalobkyňa doteraz nespochybňovala celkovú sumu úveru zaplatenú žalovaným, namietala proti protinávrhu založenému na bezdôvodnom obohatení, pričom neakceptovala ani kvantitatívny odpočet, ktorý sa v ňom navrhoval. Okrem toho uviedla, že kurzové riziko poskytla jasným a zrozumiteľným spôsobom. Navyše skutočnosť, že zmluva neuvádzala úrokovú sadzbu bežných úrokov by podľa nej mohla viesť nanajviš k čiastočnej neplatnosti, ktorú by bolo možné odstrániť. Žalobkyňa nakoniec zdôraznila, že žalovaný nespochybnil úrokovú sadzbu uvedenú vo vyúčtovaní vykonanom v súlade so zákonom DH2, takže súd mohol nahradiť údaj o sadzbe bežných úrokov a predísť tak neplatnosti zmluvy.
- 9 Súd prvého stupňa vo svojom rozsudku z 11. júla 2019 klasifikoval spornú zmluvu ako zmluvu o úvere vyjadrenom v maďarských forintoch a vyhlásil ju za platnú s retroaktívnym účinkom k dátumu jej uzavretia, pričom stanovil sadzbu bežných úrokov v maďarských forintoch na 23,07 % ročne. V zostávajúcej časti žalobu zamietol. Pokiaľ ide o protinávrh žalovaného, žalobkyni uložil povinnosť zaplatiť žalovanému sumu 462 419 HUF, a odovzdať mu vlastnícke právo k osobnému automobilu Rover, a zároveň nariadil zrušenie opčného práva žalobkyne. V zostávajúcej časti protinávrh zamietol.
- 10 Pokiaľ ide o sadzbu bežných úrokoch v cudzej mene, súd prvého stupňa v odôvodnení rozsudku konštatoval, že úrokovú sadzbu uvedenú žalobkyňou nemožno primerane odvodiť zo zmluvy o úvere a ani zo všeobecných podmienok úverového marketingu, a že táto úroková sadzba nebola preukázaná. Súd prvého stupňa sa stotožnil so žalovaným, že bežné úroky uvedené žalobkyňou sú v rozpore so samotnou podstatou menového systému. V čase, keď strany uzavreli zmluvu o úvere, bola totiž úroková sadzba úverov vyjadrených v maďarských forintoch okolo 20 %, zatiaľ čo úroková sadzba úverov vyjadrených v cudzej mene, ktoré sa uzavreli počas rovnakého obdobia, bola 10 % alebo dokonca nižšia. Podľa súdu prvého stupňa prináležalo žalobkyni, aby na podporu svojej

žaloby preukázala hlavný predmet zmluvy a sadzbu bežných úrokov v cudzej mene, čo však neurobila.

- 11 Pokiaľ ide o informácie o kurzovom riziku, súd prvého stupňa vychádzajúc zo smernice 93/13, rozsudku Súdneho dvora z 20. septembra 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750) a rozhodnutia č. 6/2013 PJE Kúria (Najvyšší súd), vydaného v záujme jednotného výkladu ustanovení občianskeho práva, vyhlásil zmluvnú podmienku, ktorá prenáša kurzové riziko na spotrebiteľa, za nekalú. Rovnako konštatoval, že všetky právne následky by sa mali uplatňovať spoločne, a to tak právne následky vyplývajúce z nekalej povahy zmluvnej podmienky, ktorá prenáša kurzové riziko na spotrebiteľa, ako aj právne následky vyplývajúce z čiastočnej neplatnosti z dôvodu neurčenia úrokov.
- 12 Pokiaľ ide o uplatnenie právnych následkov neplatnosti, súd prvého stupňa vychádzal zo stanoviska Poradného výboru Kúria (Najvyšší súd) z 19. júna 2019. Zmluvu o úvere medzi stranami vyhlásil za platnú, keďže ju považoval za zmluvu vyjadrenú v maďarských forintoch vzhľadom na nekalú povahu kurzového rizika. Na základe vyúčtovania odpočítaného žalobkyňou v súvislosti s rozdielom medzi celkovými mesačnými splátkami (2 689 225 HUF) a výškou úveru (1 417 500 HUF) stanovil počiatočnú sadzbu bežných úrokov na 23,07 % ročne. Vzhľadom však na rozdiel medzi 3 151 644 HUF, ktoré doteraz žalovaný skutočne zaplatil, a počiatočnou výškou všetkých mesačných splátok, ktorá predstavovala sumu 2 689 225 HUF, súd prvého stupňa uložil žalobkyni povinnosť zaplatiť žalovanému sumu 462 419 HUF ako bezdôvodné obohatenie.
- 13 Žalobkyňa podala proti rozsudku súdu prvého stupňa odvolanie na vnútroštátny súd, ktorý podal Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania.

Základné tvrdenia účastníkov konania vo veci samej

- 14 Žalobkyňa sa domáha, aby vnútroštátny súd zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že vypustí kvalifikáciu spornej zmluvy ako zmluvy o úvere vyjadrenom v maďarských forintoch, a uloží žalovanému povinnosť zaplatiť istinu 490 102 HUF – sumu, ktorej sa domáhala aj pred súdom prvého stupňa –, úroky z omeškania, a trovy konania, ktoré žalobkyni vznikli. Okrem toho sa domáha, aby sa protinávrh žalovaného zamietol v celom rozsahu, a aby sa vypustla výroková časť rozsudku týkajúca sa odovzdania vlastníckeho práva k osobnému automobilu a zrušenia opčného práva.
- 15 Žalobkyňa uvádza, že vo vyhlásení o oboznámení sa s rizikom sa jednoznačne uvádzalo, že žalovaný musí zohľadniť kurzové riziko. Žalobkyňa tiež upozornila žalovaného na nepredvídateľnosť budúcich zmien výmenného kurzu meny. Podľa žalobkyne skutočnosť, že dlžník preberá kurzové riziko ako protihodnotu za priaznivejší prospech pre neho sama osebe neznamena, že zmluva o úvere v cudzej mene je v rozpore so zákonom alebo dobrými mravmi, ani že je úžernícka, alebo že zmluvu nemožno plniť, a ani že je fiktívna.

- 16 Žalobkyňa sa odvoláva na bod 1 rozhodnutia č. 2/2014 PJE Kúria (Najvyšší súd), vydaného v záujme jednotného výkladu ustanovení občianskeho práva, podľa ktorého spotrebiteľ znáša kurzové riziko bez obmedzení. Zmluvnú podmienku o kurzovom riziku možno preskúmať len vtedy, ak pre priemerného spotrebiteľa, ktorý je riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný, nebol jej obsah v čase uzavretia zmluvy jasný a zrozumiteľný. Ak by uvedený spotrebiteľ mohol na základe podmienok zmluvy a informácií poskytnutých finančnou inštitúciou jednoznačne porozumieť, že kurzové riziko znáša výlučne a neobmedzene, a že zmeny výmenného kurzu, ktoré by ho mohli poškodiť, nepodliehajú maximálnemu obmedzeniu, skúmaná podmienka nemusí byť vyhlásená za nekalú. Podľa žalobkyne sú informácie, ktoré poskytla, v súlade s rozsudkami z 30. apríla 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282), a z 20. septembra 2017, Andriuc a i. (C-186/16, EU:C:2017:703). Zdôraznila, že na základe všeobecných podmienok úverového marketingu je možné jednoznačne určiť, že dlžník musí platiť aj za kolísanie výmenného kurzu, a že tento kurz môže podliehať extrémnym výkyvom bez toho, aby tieto výkyvy mali maximálnu hranicu.
- 17 Žalobkyňa spochybňuje tvrdenie súdu prvého stupňa, podľa ktorého nepreukázala úrokovú sadzbu 23,07 %, ktorú sama uviedla. Počas prvostupňového konania totiž podrobne uviedla výšku bežných úrokov. Pokiaľ by súd prvého stupňa vyhlásil zmluvu za platnú, bola by povinná tiež upraviť bežné úroky na základe úrokovej sadzby platnej pre príslušnú menu a rozdiel. Vyhlásenie o platnosti zmluvy totiž nemôže viesť k zmene zmluvnej rovnováhy medzi stranami tak, že v právnom vzťahu vznikne všeobecne známy nepomer medzi hodnotou plnenia a hodnotou protihodnoty.
- 18 Žalovaný vo svojom vyjadrení k odvolaniu navrhuje potvrdiť rozsudok súdu prvého stupňa. Zdôrazňuje, že podľa Kúria (Najvyšší súd) sa informácie, ktoré sa majú poskytnúť o kurzovom riziku, musia považovať za súčasť hlavného plnenia, a v prípade, ak tieto informácie chýbajú alebo majú nekalú povahu, zmluva stráca platnosť v celom svojom rozsahu. Na podporu svojho stanoviska pripája niekoľko samostatných rozsudkov.

Stručné zhrnutie dôvodov návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 19 Vnútroštátny súd sa vzhľadom na uvedenú judikatúru Súdneho dvora snaží objasniť, aké možnosti môže poskytnúť zákon na vyhlásenie platnosti a účinnosti zmlúv v prípade neplatnosti týkajúcej sa hlavného predmetu týchto zmlúv.